

SBP
STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY
POLSKICH

zielona BIBLIOTEKA

RAPORT Z BADANIA
PILOTAŻOWEGO - 2024

BIBLIOTEKI PUBLICZNE A CELE KLIMATYCZNE

W obliczu rosnących zagrożeń związanych ze zmianami klimatu, świat staje przed pilną potrzebą podjęcia działań na rzecz ochrony środowiska i przeciwdziałania kryzysowi klimatycznemu. W ramach Celów Zrównoważonego Rozwoju (SDGs) przyjętych przez Organizację Narodów Zjednoczonych w 2015 roku szczególną uwagę poświęcono celom klimatycznym, które mają zostać osiągnięte do 2030 roku. Wśród nich kluczowe są działania na rzecz ograniczenia emisji gazów cieplarnianych, wspierania odnawialnych źródeł energii, promowania zrównoważonego rolnictwa oraz adaptacji do zmian klimatycznych. Realizacja tych celów jest niezbędna, aby zapewnić przyszłym pokoleniom czyste środowisko i stabilny klimat.

Biblioteki publiczne jako kluczowi partnerzy

Biblioteki publiczne odgrywają coraz większą rolę w realizacji SDGs, będąc nie tylko miejscem dostępu do wiedzy, ale również ważnym punktem wsparcia społeczności lokalnych. Biblioteki mogą aktywnie przyczyniać się do osiągnięcia poszczególnych celów poprzez:

- **Zapewnienie dostępu do informacji:** Równy dostęp do informacji i wiedzy jest kluczowym aspektem zrównoważonego rozwoju. Biblioteki, będąc otwartymi i dostępnymi dla wszystkich, odgrywają istotną rolę w walce z wykluczeniem cyfrowym i informacyjnym.
- **Wspieranie edukacji:** Biblioteki wspierają zarówno formalną, jak i nieformalną edukację, oferując zasoby, kursy, warsztaty i programy dostosowane do potrzeb różnych grup wiekowych. Ich wkład w kształcenie ustawiczne pomaga rozwijać umiejętności niezbędne w zmieniającym się świecie.
- **Promowanie równości i włączenia społecznego:** Dzięki dostępności dla wszystkich, niezależnie od statusu społecznego, wieku czy pochodzenia, biblioteki publiczne przyczyniają się do zmniejszania nierówności społecznych i promują równość szans.

Kraje, w których biblioteki organizują więcej działań związanych z klimatem, wykazują zwykle niższy wskaźnik emisji gazów cieplarnianych na osobę, a ludzie mają tam większy dostęp do informacji na temat klimatu.

Akcja „Zielona Biblioteka”, zorganizowana przez Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich (SBP) w dniach 18 września - 31 października 2024 roku, miała na celu promowanie działań bibliotek publicznych na rzecz ochrony klimatu i środowiska oraz zwiększenie świadomości ekologicznej wśród użytkowników i użytkowniczek.

Wydarzenie zostało podzielone na pięć etapów, obejmujących rekrutację bibliotek, przygotowanie i przeprowadzenie ankiet dla osób pracujących w bibliotekach oraz ich użytkowników i użytkowniczek, a także opracowanie wyników badań.

W etapie pierwszym biblioteki zgłaszały się do udziału, wypełniając formularz dotyczący proekologicznych inicjatyw i inwestycji, a także działań skierowanych do użytkowników i użytkowniczek. Następnie Zespół ds. badania wpływu społecznego przygotował ankiety dla pracowników i pracownic oraz użytkowników i użytkowniczek. W trakcie akcji biblioteki mogły korzystać z przygotowanych materiałów promocyjnych, aby zachęcić do udziału większą liczbę osób.

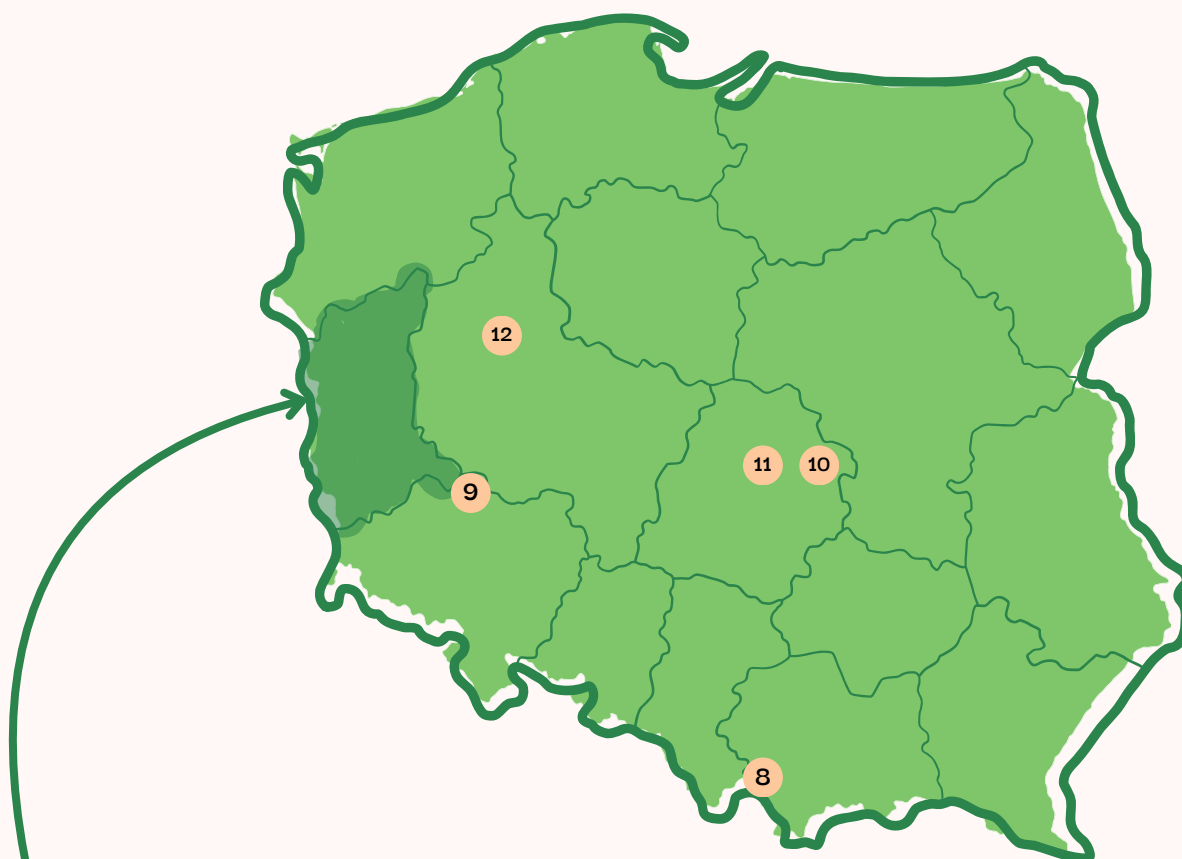
Celem akcji było:

1. Zbadanie działań bibliotek na rzecz zmian klimatu, ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju i innych aktualnych problemów ekologicznych.
2. Zbadanie potrzeb użytkowników i użytkowniczek bibliotek w zakresie wskazanych działań proekologicznych.
3. Zbadanie wpływu bibliotek, w tym pozytywnych korzyści wynikających z kontaktu i korzystania z bibliotek, na przeciwdziałanie zmianom klimatu, wspieranie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju.
4. Informowanie użytkowników i użytkowniczek o możliwych proekologicznych działaniach, które biblioteki mogą podjąć.
5. Promowanie bibliotek jako instytucji wspierających działania na rzecz klimatu, ochrony przyrody i środowiska naturalnego.

Niniejszy raport prezentuje wyniki badania pilotażowego przeprowadzonego w ramach akcji „Zielona Biblioteka”.

zielona
BIBLIOTEKA

**W akcji "Zielona Biblioteka"
wzięło udział 12 bibliotek publicznych**

Biblioteka Publiczna Gminy Sulechów

Biblioteka Publiczna w Siedlisku

Gminna Biblioteka Publiczna w Zaborze

Miejska Biblioteka Publiczna im. Edwarda Stachury w Nowej Soli

Miejska Biblioteka Publiczna w Gubinie

Miejska Biblioteka Publiczna w Żarach

Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Cypriana Norwida w Zielonej Górze

8. Gminna Biblioteka Publiczna im. Ambrożego Grabowskiego w Kętach

9. Gminna Biblioteka w Niechlowie

10. Miejska Biblioteka Publiczna im. św. Jana Pawła II w Rawie Mazowieckiej

11. Miejska Biblioteka Publiczna w Brzezinach

12. Miejska Biblioteka Publiczna w Obrzycku Instytucja Kultury

SPIS TREŚCI

BIBLIOTEKI A CELE KLIMATYCZNE	2
PRZEBIEG AKCJI "ZIELONA BIBLIOTEKA"	3-4
PROEKOLOGICZNE ZMIANY I INWESTYCJE BIBLIOTEK ...	6-8
EKOLOGIA NA CO DZIEŃ	9
DZIAŁANIA DLA UŻYTKOWNIKÓW I UŻYTKOWNICZEK ...	10
DLA OSÓB DOROSŁYCH	11-12
DLA DZIECI I MŁODZIEŻY LUB RODZIN	13-14
KOLEKCJA KSIĄŻEK I MULTIMEDIÓW	15
PROMOWANIE ZRÓWNOWAŻONEGO TRANSPORTU	16
WSPÓŁPRACA Z LOKALNYMI ORGANIZACJAMI	17
DZIAŁANIA INFORMACYJNE	18
BADANIE UŻYTKOWNIKÓW I UŻYTKOWNICZEK	19-20
UDZIAŁ W DZIAŁANIACH BIBLIOTEK	21-22
ZDOBYTA / POSZERZONA WIEDZA	23
ZDOBYTE / ROZWINIĘTE UMIEJĘTNOŚCI	24
ZMIANA POSTAW	25

Proekologiczne zmiany i inwestycje bibliotek

Biblioteki chętnie angażują się także w tworzenie miejsc do wymiany książek (bookcrossing), co nie tylko wspiera recykling, ale także promuje ideę ponownego wykorzystywania zasobów. Działania proekologiczne, które są najczęściej realizowane, obejmują przede wszystkim segregację odpadów, zarówno w pomieszczeniach pracowniczych, jak i dla użytkowników i użytkowniczek. Popularne jest również informowanie o proekologicznych działaniach w mediach społecznościowych, co wskazuje na chęć angażowania społeczności lokalnej i zwiększania świadomości ekologicznej.

Średnio wdrażane działania obejmują zastosowanie energooszczędnego oświetlenia, upcycling materiałów oraz korzystanie z produktów z recyklingu. Te inicjatywy, choć obecne w bibliotekach, nie są jeszcze standardem w każdym miejscu, co może być związane z ograniczeniami budżetowymi lub logistycznymi.

Mniej powszechne okazały się natomiast działania wymagające większych nakładów lub zmian infrastrukturalnych, takie jak poprawa efektywności energetycznej budynków czy korzystanie z deszczówki do podlewania roślin. Ponadto ograniczenie wyjazdów służbowych na rzecz spotkań online czy publicznych środków transportu nie jest jeszcze szeroko stosowane.

Biblioteki skupiają się przede wszystkim na prostych działaniach proekologicznych, które można wdrożyć w ramach bieżących procesów operacyjnych. Troska o roślinność wokół biblioteki jest realizowana mniej intensywnie, co może wynikać z ograniczeń przestrzennych lub braku odpowiednich zasobów. Drukowanie e-maili jest na niskim poziomie, co można uznać za pozytywny trend, wskazujący na ograniczenie zużycia papieru.

Większość bibliotek wdraża podstawowe praktyki proekologiczne, które można stosunkowo łatwo zaimplementować i które nie wymagają dużych nakładów finansowych. Natomiast bardziej zaawansowane inicjatywy proekologiczne, wymagające większych inwestycji, są na razie realizowane sporadycznie, co może stanowić potencjalny kierunek rozwoju działań proekologicznych w bibliotekach.

Jak biblioteki się zielenią...

	w ogóle	w niewielkim stopniu	w znacznym stopniu	całkowicie
Zapewniono pracownikom miejsca parkingowe dla rowerów.	1	1	8	2
Stworzyliśmy miejsca na wymianę książek (bookcrossing).	2	0	4	6
Oświetlenie zostało zmienione na energooszczędne.	1	3	5	3
Publikujemy informacje o działaniach proekologicznych w mediach społecznościowych.	1	4	3	4
Stosujemy upcycling przedmiotów i rzeczy zniszczonych i wycofanych.	1	3	6	2
Pracownicy zostali przeszkoleni w zakresie działań w miejscu pracy służących ochronie środowiska.	2	2	5	3
Korzystamy z energooszczędnych urządzeń biurowych i/lub AGD.	2	1	8	1
Wprowadzony został system segregacji odpadów w pomieszczeniach dla pracowników.	3	2	3	4
Wprowadzony został system segregacji odpadów w pomieszczeniach dla użytkowników.	5	0	2	5
Kupujemy produkty z recyklingowanych materiałów.	3	2	6	1
mediana				

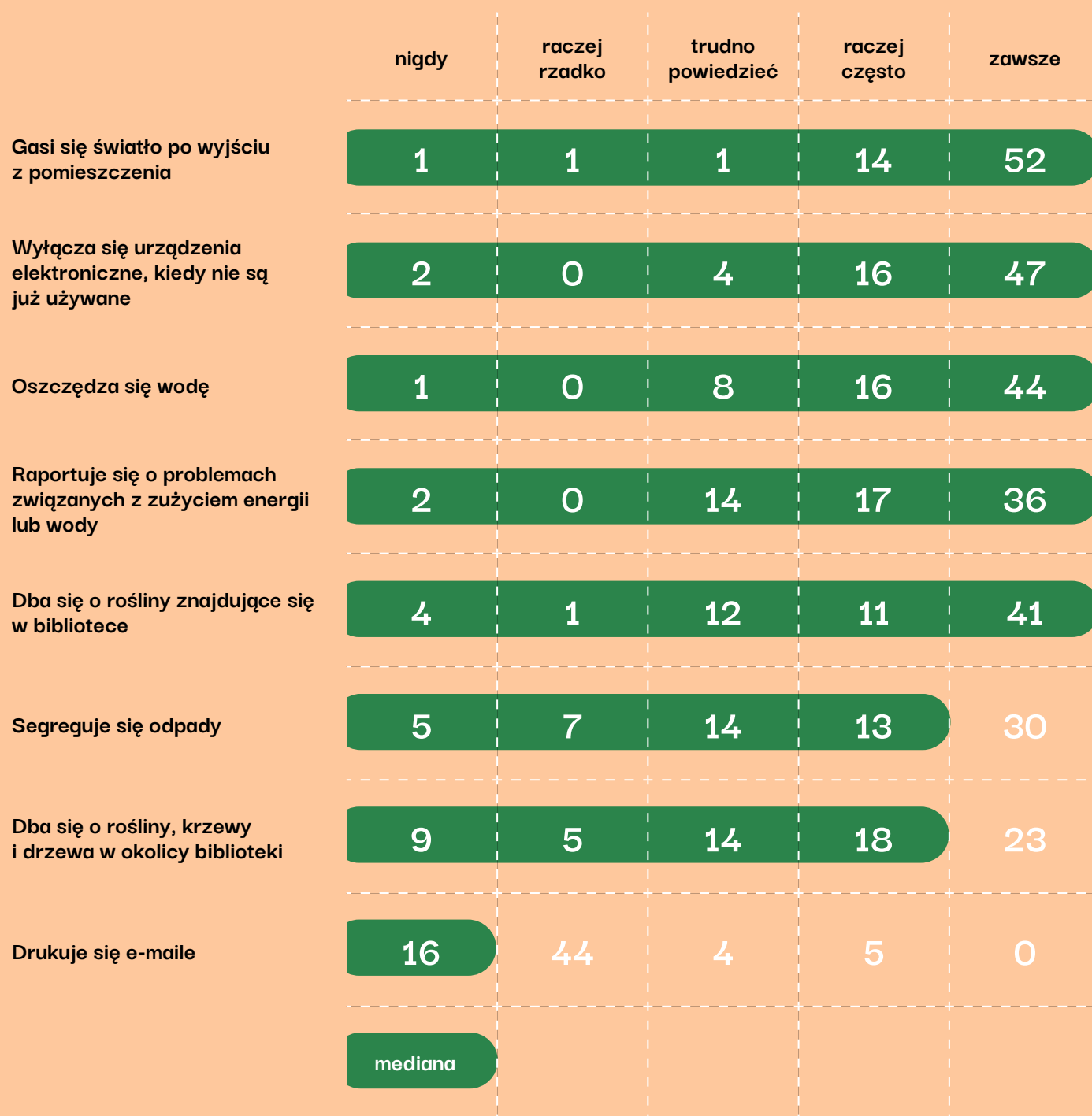

Wykres przedstawia zakres działań proekologicznych, jakie podjęły w ciągu trzech lat poprzedzających badanie biblioteki uczestniczące w akcji.

Na osi pionowej wymieniono konkretne inicjatywy, takie jak zmiana oświetlenia na energooszczędne, czy segregacja odpadów. Na osi poziomej pokazano stopień wdrożenia tych inicjatyw, oceniany w kategoriach: "w ogóle", "w niewielkim stopniu", "w znacznym stopniu" i "całkowicie".

Liczby zamieszczone w komórkach prezentują rozkład liczebności (liczbę) bibliotek, które udzieliły określonej odpowiedzi na dane pytanie. Słupki wskazują medianę (wartość środkową) dla odpowiedzi.

Ekologia na co dzień

Dane dla 69 osób pracujących w bibliotekach.

Liczby zamieszczone w komórkach prezentują rozkład liczebności (liczbę) osób pracujących w bibliotekach, które udzieliły określonej odpowiedzi na dane pytanie.

Słupki wskazują medianę (wartość środkową) dla odpowiedzi.

Działania dla użytkowników i użytkowniczek dotyczące ochrony środowiska i klimatu

Wyniki wskazują, że 67% bibliotek przeprowadziło wykłady i warsztaty dla dorosłych użytkowników i użytkowniczek, w tym na temat ochrony środowiska, zmian klimatu i zrównoważonego rozwoju. Ponadto 17% zaprosiło ekspertów i naukowców na prelekcje, co podkreśla chęć zapewnienia rzetelnych informacji i wsparcia edukacji ekologicznej.

Z kolei 83% bibliotek prowadziło lekcje oraz warsztaty dla dzieci i młodzieży, a także promowało literaturę ekologiczną, co świadczy o zaangażowaniu w kształtowanie świadomości ekologicznej od najmłodszych lat.

Mimo to istnieją obszary, które nie zostały podjęte, takie jak najnowsze badania naukowe dotyczące zmian klimatu czy przyszłościowe scenariusze klimatyczne.

Wyniki te sugerują, że choć biblioteki intensywnie angażują się w działania na rzecz klimatu, istnieje potencjał na poszerzenie zakresu tematycznego, co może zwiększyć ich oddziaływanie.

Wykłady, warsztaty i spotkania dla dorosłych użytkowników w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie

bibliotek

(67%) zorganizowało wykłady i warsztaty na temat zmian klimatu, ochrony środowiska, zrównoważonego rozwoju i innych aktualnych problemów ekologicznych.

biblioteki

(17%) zapraszało ekspertów, naukowców i aktywistów klimatycznych do prowadzenia prelekcji i dyskusji.

biblioteki

nie podjęły żadnego z tych zadań.

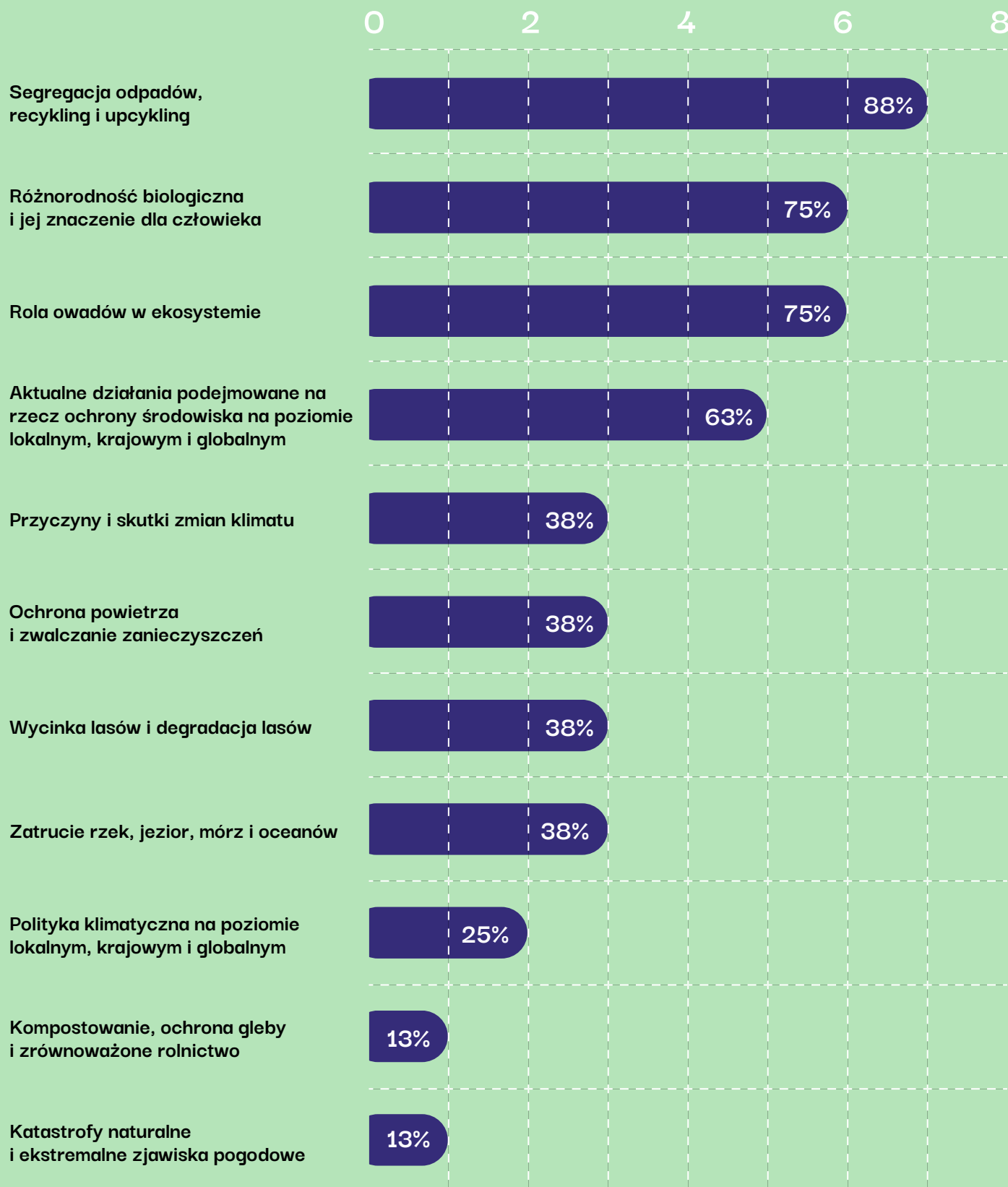
Biblioteki podejmowały szereg tematów w trakcie wydarzeń dla dorosłych użytkowników i użytkowników. Te, w których zorganizowano wykłady lub warsztaty, rozmawiały o średnio pięciu zagadnieniach istotnych dla środowiska i klimatu.

Tematy, których biblioteki nie omawiały w badanym okresie to:

- najnowsze badania naukowe dotyczące zmian klimatu,
- scenariusze przyszłości dla klimatu Ziemi,
- cele zrównoważonego rozwoju i Agenda 2030,
- kłusownictwo i handel nielegalnymi gatunkami.

Tematyka wykładów, warsztatów i spotkań dla dorosłych użytkowników i użytkowniczek

Działania edukacyjne dla dzieci i młodzieży lub rodzin

w ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie

10

bibliotek

(83%) prowadziło lekcje i warsztaty dla dzieci i młodzieży na temat ochrony środowiska i klimatu; także (83%) promowało literaturę ekologiczną wśród dzieci i młodzieży

4

biblioteki

(33%) zorganizowało konkurs na temat ochrony środowiska i klimatu dla młodych użytkowników i użytkowniczek

1

biblioteka

(8%) zorganizowała grę miejską lub terenową na temat ochrony środowiska i klimatu

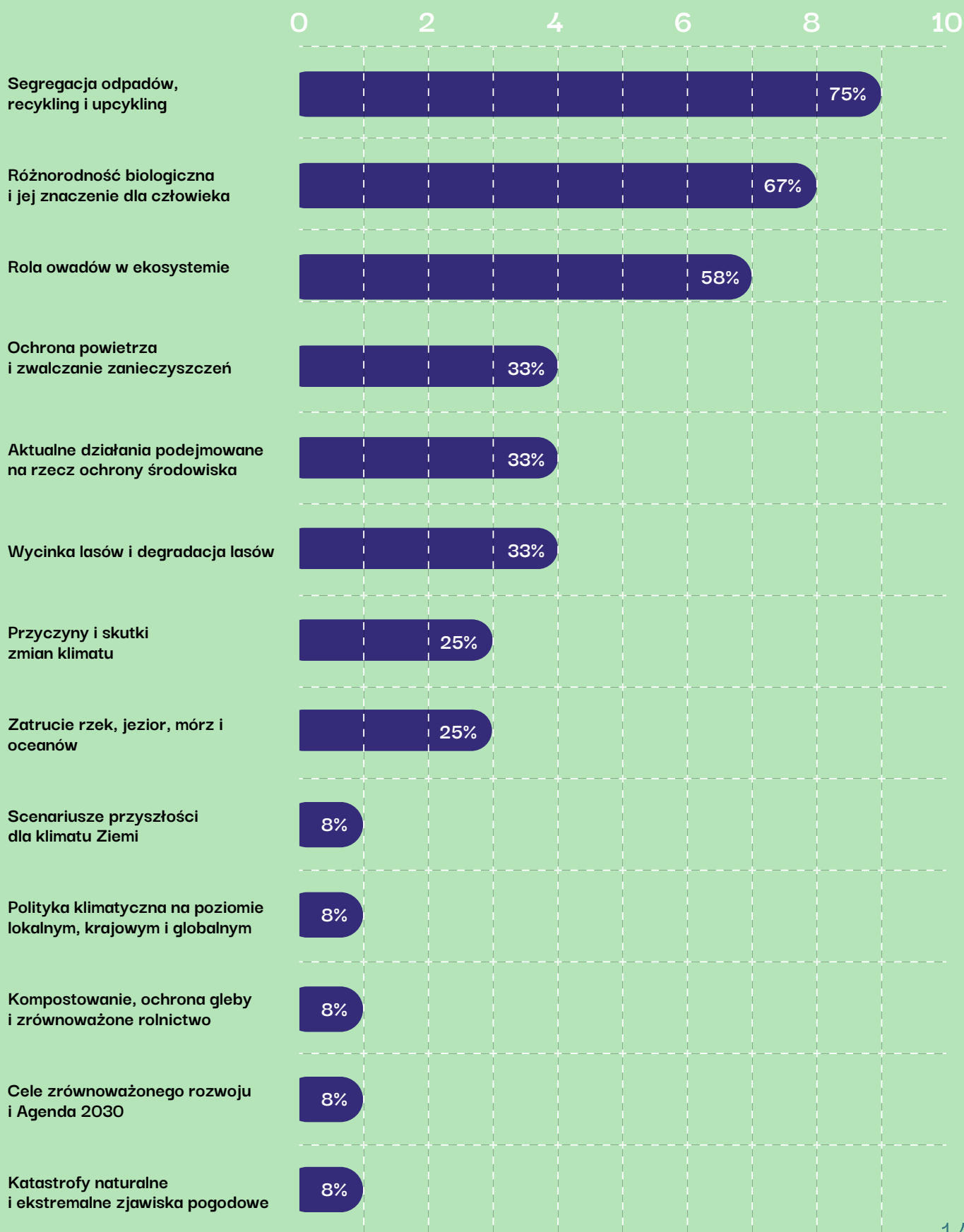
Wydarzenia dla dzieci, młodzieży i rodzin oscylowały średnio wokół 4 tematów.

Tematy, których nie podjęto to:

- najnowsze badania naukowe dotyczące zmian klimatu,
- kłusownictwo i handel nielegalnymi gatunkami.

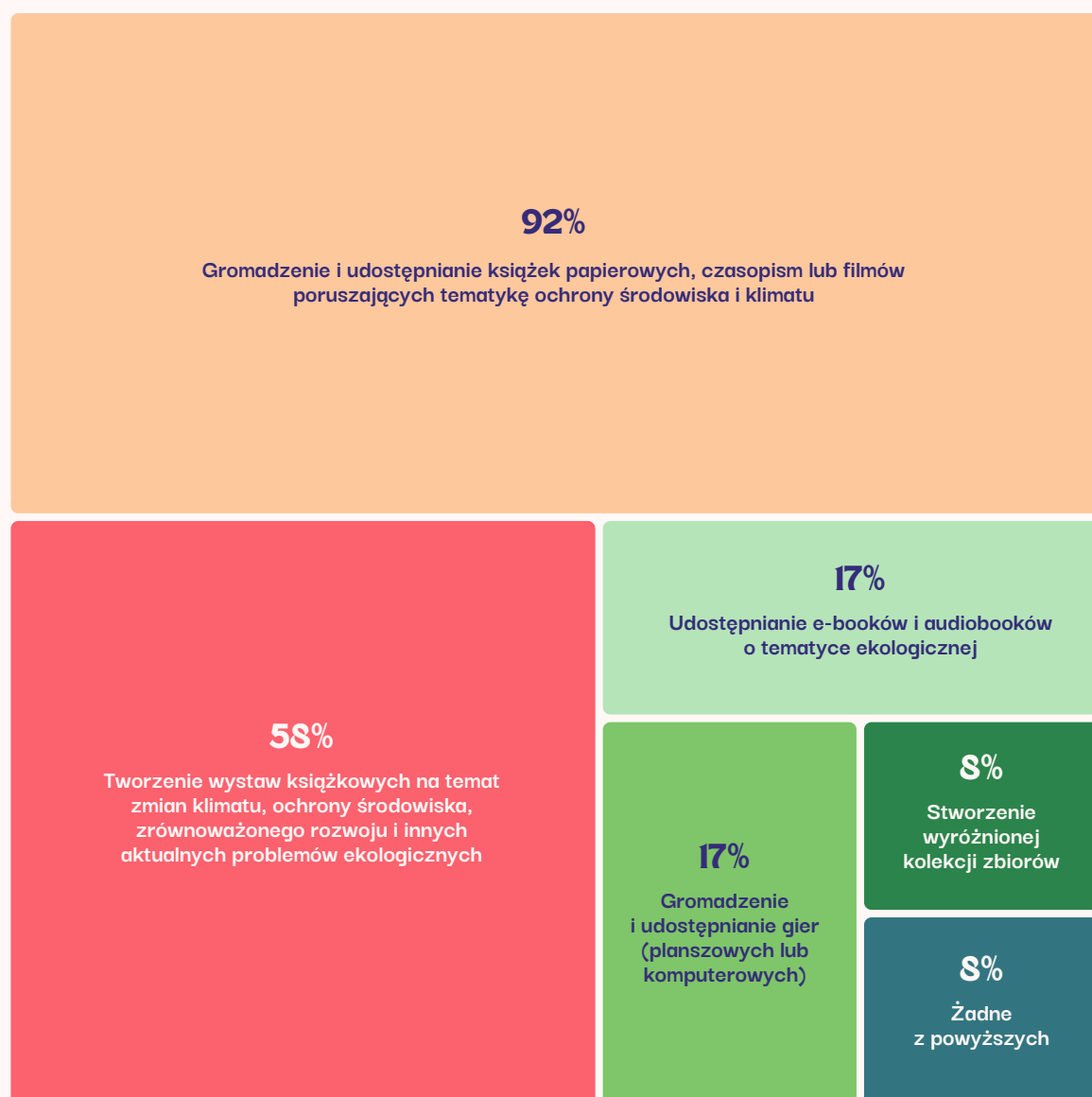
4

Tematyka działań edukacyjnych dla dzieci i młodzieży lub rodzin

Kolekcja książek i multimedialnych

Większość bibliotek podejmuje inicjatywy na rzecz promowania ekologii, szczególnie poprzez gromadzenie i udostępnianie tradycyjnych materiałów, takich jak książki i czasopisma. Mniej popularne są działania związane z multimediami i tworzeniem wyróżnionych tematycznych kolekcji, co może stanowić potencjalny obszar do rozwoju w przyszłości.

Promowanie zrównoważonego transportu

Biblioteki w większości wykazują otwartość na promowanie ekologicznych rozwiązań w zakresie transportu. Przede wszystkim stawiają na ułatwienia dla osób korzystających z rowerów i hulajnóg, co jest najłatwiejszym i stosunkowo niedrogim działaniem. Organizowanie wspólnych przejazdów rowerowych wzmacnia proekologiczny przekaz bibliotek, jednocześnie wspierając więzi społeczne. Choć promowanie komunikacji miejskiej pozostaje mniej popularne, to jest to obszar, który mógłby być dalej rozwijany, aby biblioteki mogły jeszcze pełniej wspierać zrównoważony rozwój i ochronę środowiska.

Współpraca z lokalnymi organizacjami

Biblioteki w znaczący sposób angażują się w działania proekologiczne, szczególnie poprzez współpracę z lokalnymi organizacjami ekologicznymi. Uczestnictwo w akcjach sprzątkania, promowanie wolontariatu i organizacja sadzenia roślin pokazują, że biblioteki nie tylko wspierają ochronę środowiska, ale także aktywnie angażują swoich użytkowników w działania na rzecz klimatu i zrównoważonego rozwoju.

Działania informacyjne

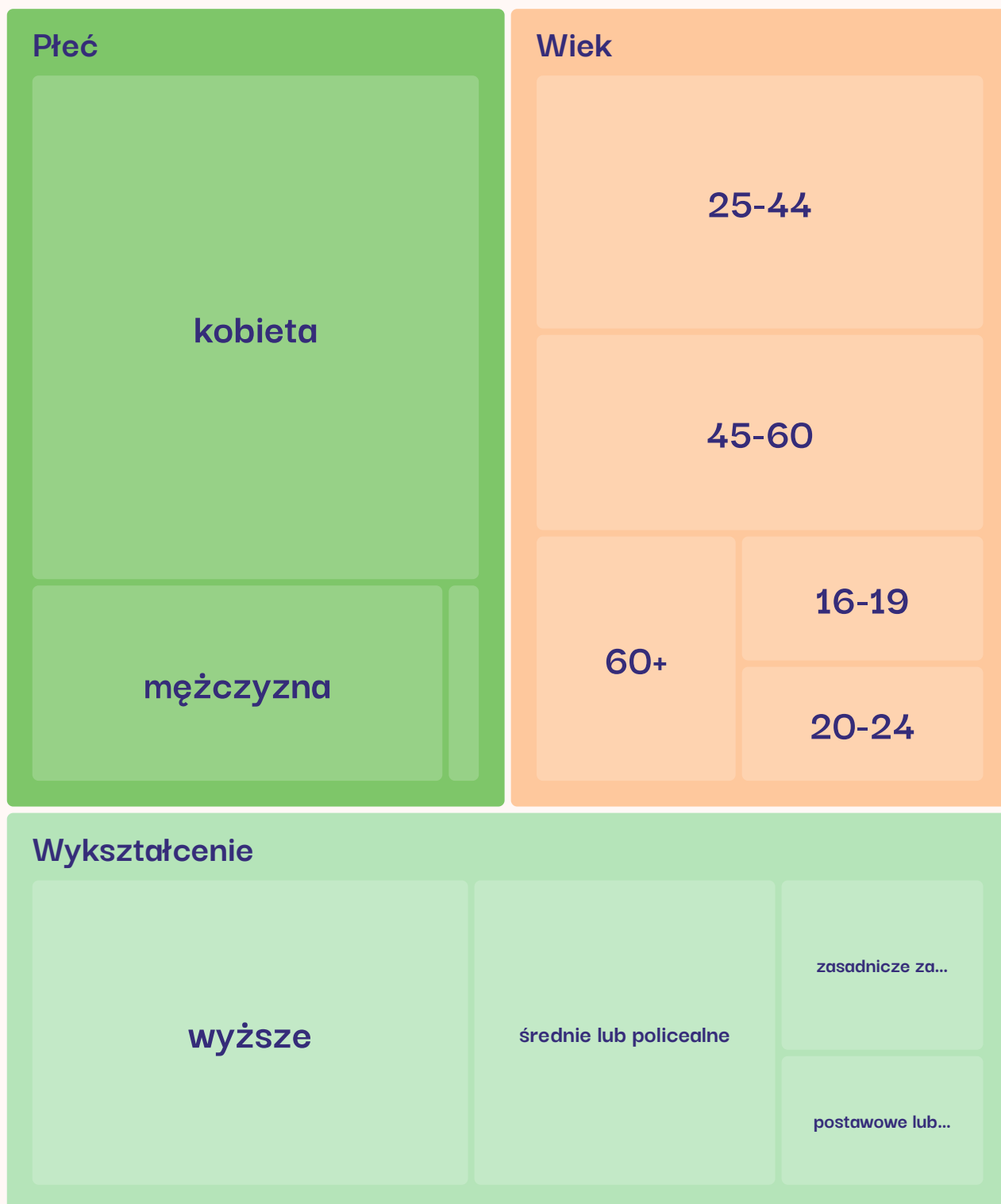
Udostępnianie porad na temat ekologicznych praktyk pozwala użytkownikom na zdobycie konkretnych informacji, które mogą wdrożyć na co dzień, co świadczy o praktycznym podejściu bibliotek do edukacji. Organizacja spotkań wymiany doświadczeń umożliwia z kolei budowanie społeczności wokół wspólnych wartości ekologicznych. Dzięki takim wydarzeniom biblioteki tworzą przestrzeń do dialogu i współpracy, angażując lokalną społeczność w działania na rzecz ochrony środowiska. Kampanie informacyjne w mediach społecznościowych pomagają bibliotekom dotrzeć do szerokiego grona odbiorców, w tym osób, które nie odwiedzają ich fizycznie.

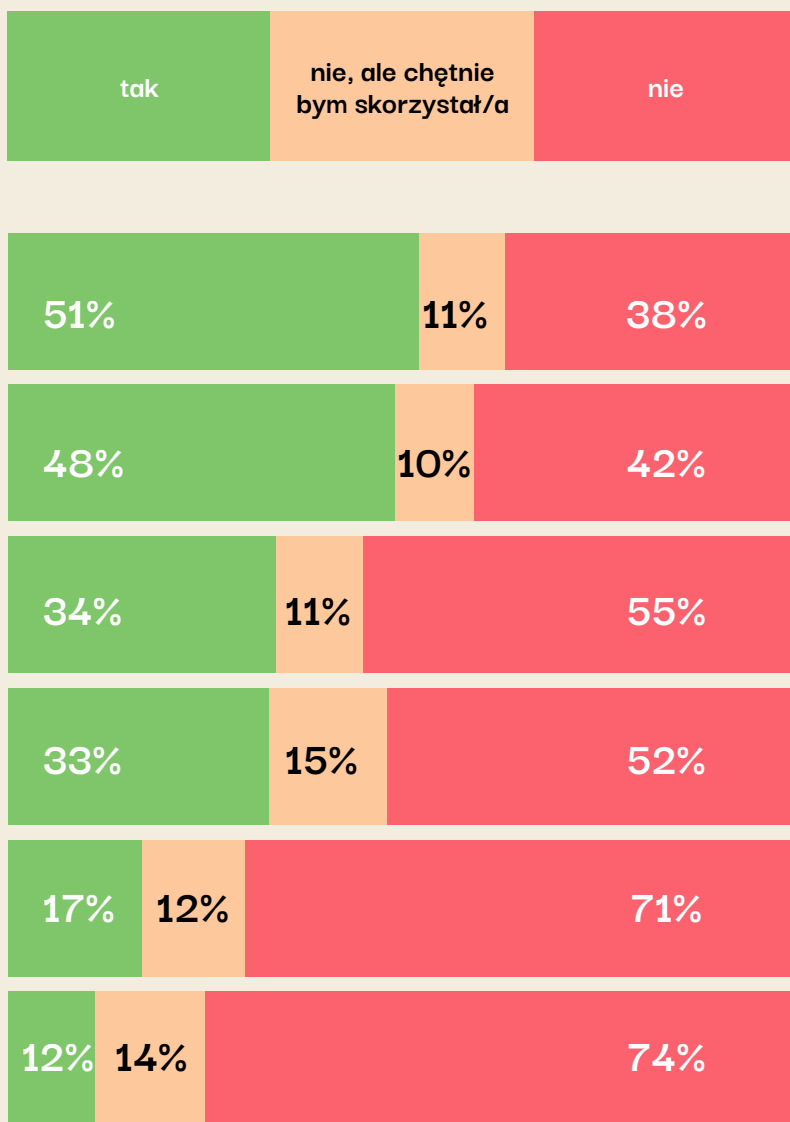
Użytkownicy i użytkownicy 7 bibliotek publicznych wypełnili ankietę w ramach akcji "Zielona Biblioteka"

Charakterystyka respondentów i respondentek

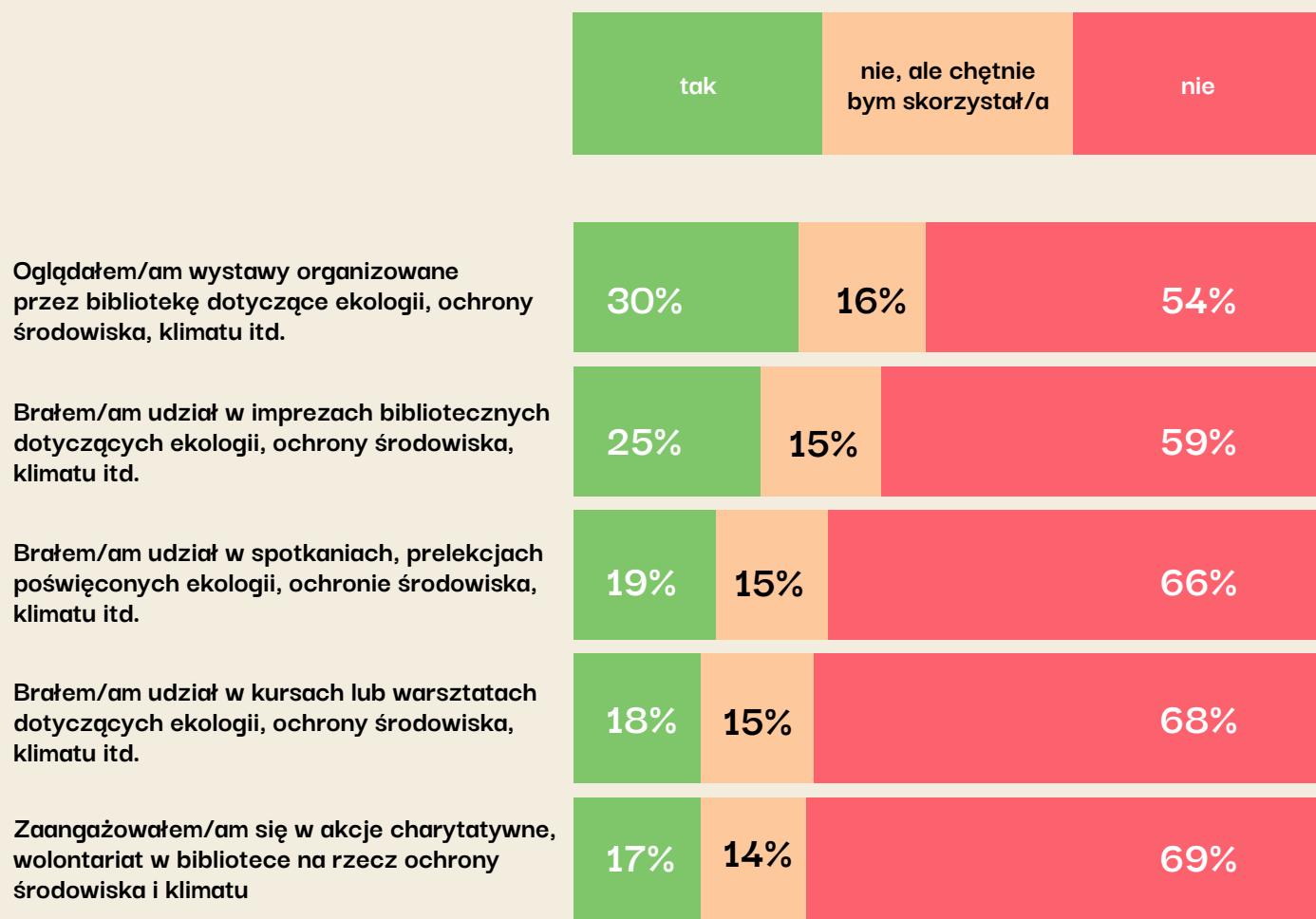
Co robią “zieloni” użytkownicy i użytkowniczki?

Dane dla 130 użytkowników i użytkowniczek.

Liczby zamieszczone w komórkach prezentują rozkład częstości (procent) osób, które udzieliły określonej w nagłówku kolumny odpowiedzi na dane pytanie.

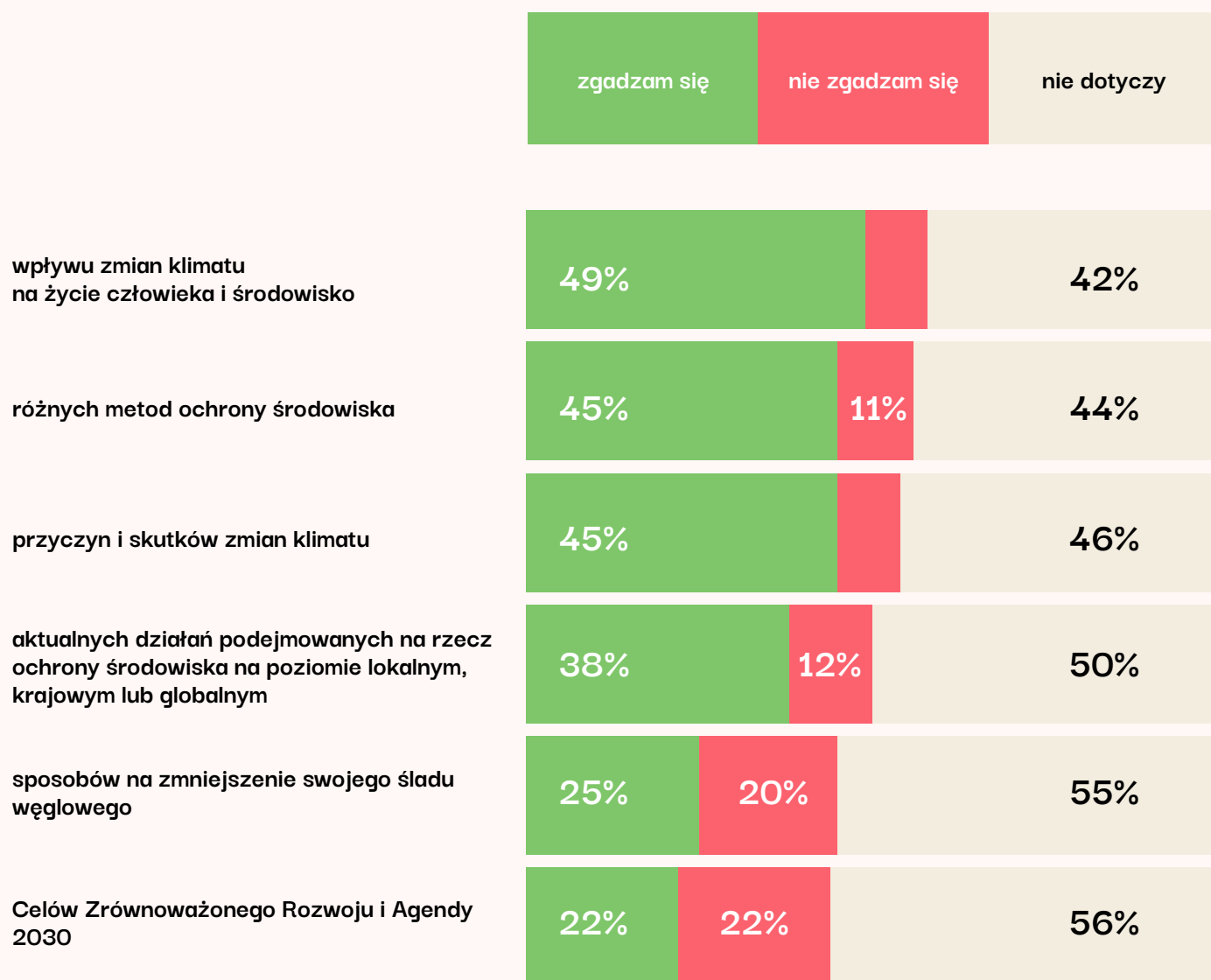
W co angażują się “zieloni” użytkownicy i użytkowniczki?

Dane dla 130 użytkowników i użytkowniczek.

Liczby zamieszczone w komórkach prezentują rozkład częstości (procent) osób, które udzieliły określonej w nagłówku kolumny odpowiedzi na dane pytanie.

Użytkownicy i użytkowniczki zyskali lub poszerzyli wiedzę na temat...

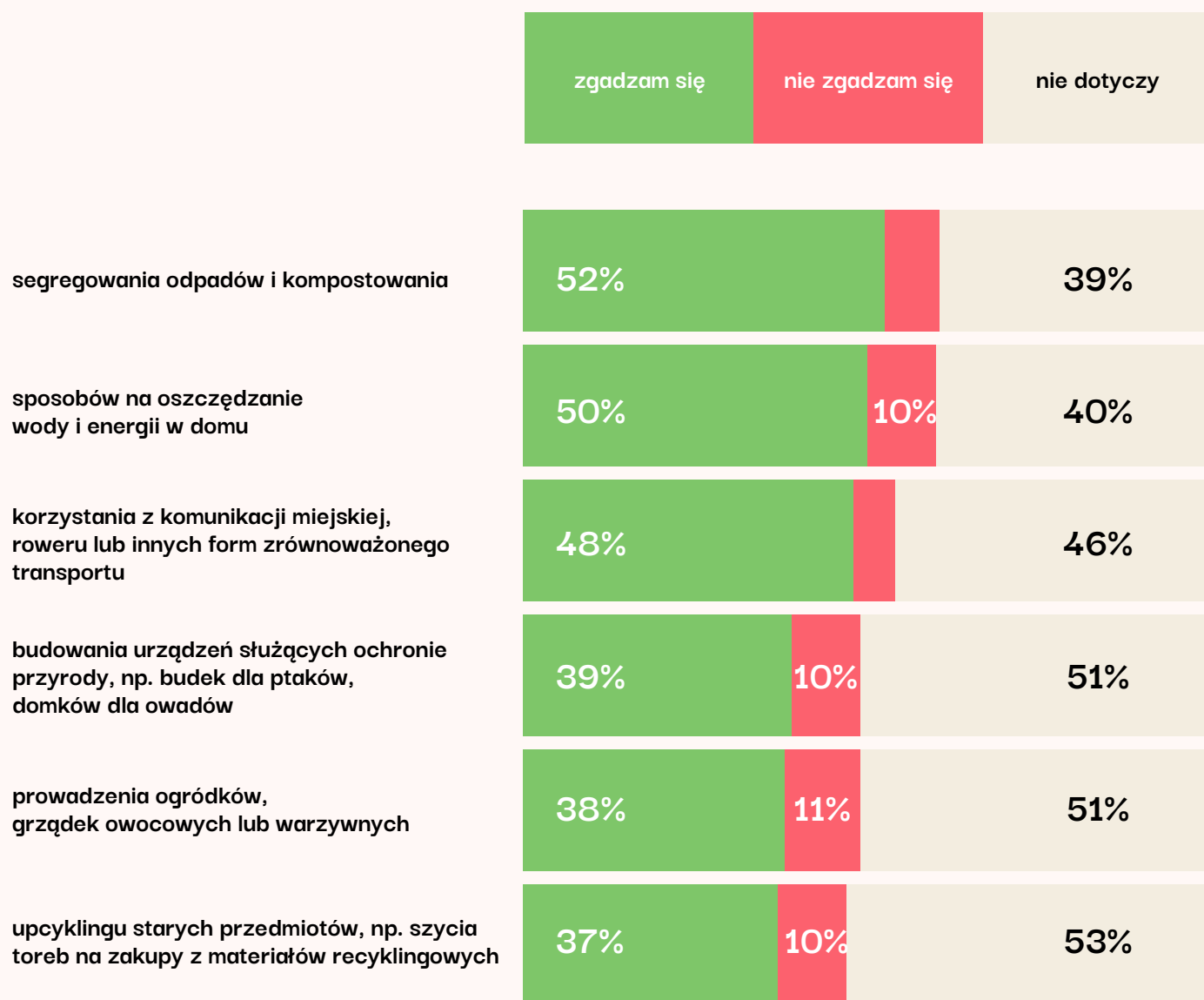

Uwidoczniono wartości równe lub wyższe niż 10%.

Dane dla 130 użytkowników i użytkowniczek.

Liczby zamieszczone w komórkach prezentują rozkład częstości (procent) osób, które udzieliły określonej w nagłówku kolumny odpowiedzi na dane pytanie.

Użytkownicy i użytkowniczki zyskali lub rozwinęli umiejętności...

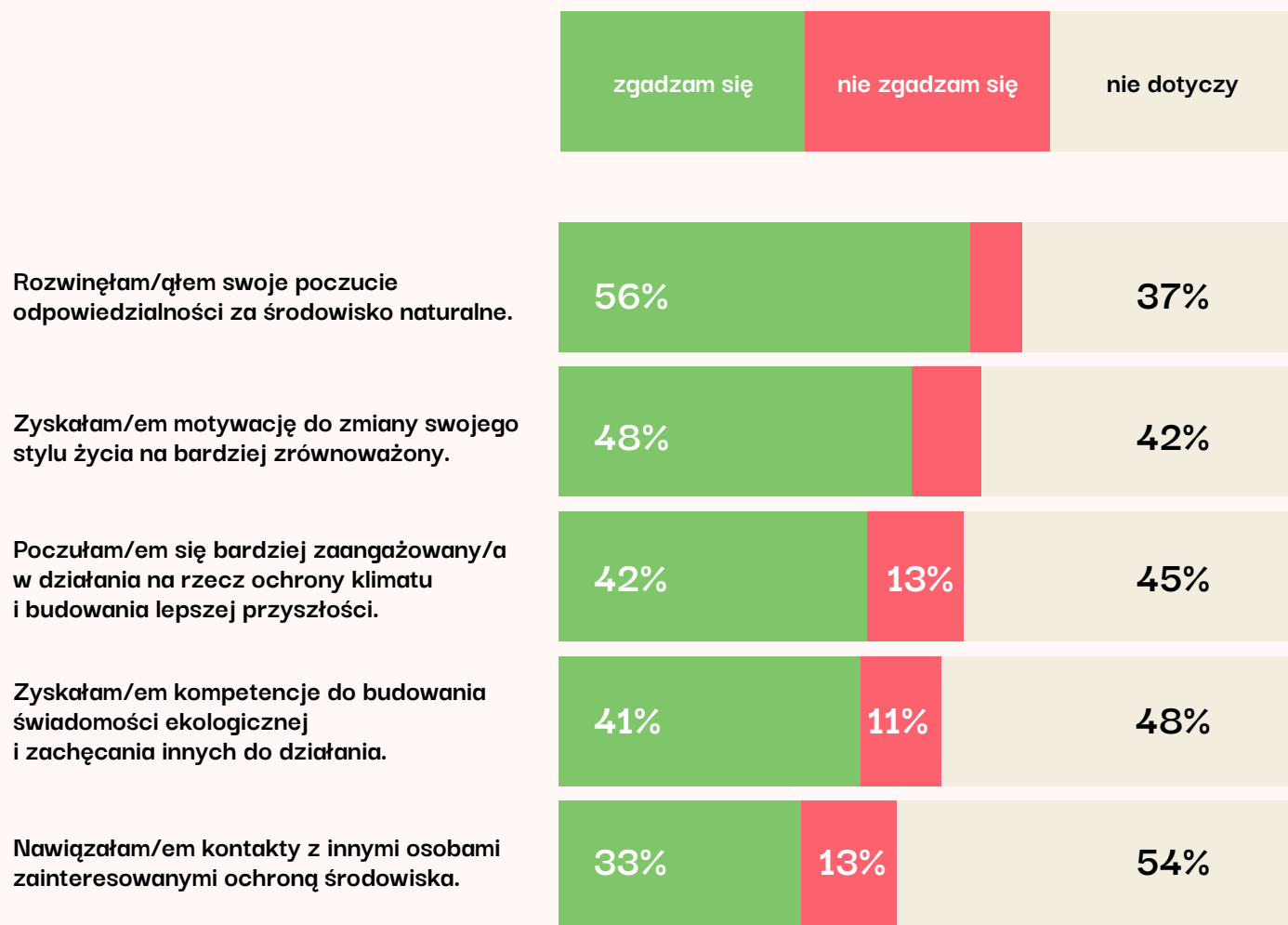

Uwidoczniono wartości równe lub wyższe niż 10%.

Dane dla 130 użytkowników i użytkowniczek.

Liczby zamieszczone w komórkach prezentują rozkład częstości (procent) osób, które udzieliły określonej w nagłówku kolumny odpowiedzi na dane pytanie.

Jak zmieniły się postawy użytkowników i użytkowniczek?

Uwidoczniono wartości równe lub wyższe niż 10%.

Dane dla 130 użytkowników i użytkowniczek.

Liczby zamieszczone w komórkach prezentują rozkład częstości (procent) osób, które udzieliły określonej w nagłówku kolumny odpowiedzi na dane pytanie.

Regulamin akcji
i wzory kwestionariuszy
dostępne pod adresem:

SBP
STOWARZYSZENIE
BIBLIOTEKARZY
POLSKICH

Raport pokazuje, jak biblioteki publiczne przyczyniają się do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju, szczególnie w zakresie promowania edukacji ekologicznej i angażowania lokalnych społeczności w działania na rzecz klimatu.

Dokument nie tylko opisuje bieżące inicjatywy, ale również podkreśla potencjalne obszary rozwoju, które mogłyby wzmocnić wkład bibliotek w promowanie zrównoważonego rozwoju i ochronę środowiska.

Warszawa 2024 wplyw@sbp.pl

Opracowanie:
Magdalena Paul